

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะที่ ๒ จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

-

ชื่อนักวิจัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

2556

ประเภทของงานวิจัย

ครูและบุคลากรทางการศึกษา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานขนาดเล็ก ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย 2) เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย 3) เพื่อถอดบทเรียนจากการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 108 คน จาก 10 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบประเมินการใช้รูปแบบฯ แบบประเมินการร่วมกิจกรรมและแบบสะท้อนคิด การเข้าร่วมกิจกรรม จำนวนทั้งสิ้น 8 ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กหรือรูปแบบที่สร้างขึ้นในชื่อว่าวงล้อฟันเฟืองมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อการพัฒนาวิชาชีพโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นพบว่าการดำเนินงานทั้งสามสายพานคือ สายพานที่ 1 สายพานแห่งการมีส่วนร่วม 2 สายพานแห่งศรัทธา และ 3 สายพานแห่งคุณภาพ มีผลการดำเนินการอยู่ในระดับดีถึงดีมาก และเมื่อพิจารณาการประเมินผลด้านคุณภาพพบว่าการปฏิบัติ (Performance) ของครู ผู้บริหารและผู้เรียนอยู่ในระดับดีถึงดีมากทุกกลุ่ม

นอกจากนี้จากการถอดบทเรียนการใช้รูปแบบครั้งนี้พบว่า รูปแบบที่ใช้เป็นแบบการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาวิชาชีพครูส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดเด่นของรูปแบบอยู่ที่กระบวนการที่ใช้การฝึกอบรมโดยตรงโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในโรงเรียน และการขยายผลโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ นับเป็นกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพที่ดำเนินการได้ไปพร้อมๆ กัน เป็นการพัฒนาอย่างครบวงจร และต่อเนื่อง ยังผลให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพทั้งด้านคุณลักษณะ ทักษะ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างต่อเนื่อง

📄 คำสำคัญ

รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหาร, ผลการพัฒนาด้านครูและผู้บริหาร, ผลการพัฒนาด้านนักเรียน, การถอดบทเรียน

📄 ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่อาจจะถือได้ว่าเป็นวาระแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบริบทสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองที่ปรับตัวอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง จนเกิดการแสวงหาของการสร้างความเข้มแข็งในโลกของการแข่งขันที่ชัดเจนขึ้นโดยลำดับ ประกอบกับทิศทางของความร่วมมือกันด้านการพัฒนาภูมิภาคและประเทศในเขตของภูมิภาคเดียวกันเริ่มมีความชัดเจนมากขึ้น ในความร่วมมืออย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม เพื่อก้าวสู่ประชาคมโลก และประชาคมอาเซียนในปี 2558 ยังเป็นแรงขับที่สำคัญในการเร่งพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า ทันกับการเปลี่ยนแปลง

บุคลากรสถานศึกษาเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะมรสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยผลิตทรัพยากรบุคคลที่สำคัญ และนอกจากให้ทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีแรงกดดันมาจากสภาพ ปัญหา และระดับคุณภาพในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานทั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลให้ต้องเร่งพัฒนาผู้บริหารและครูผู้สอนให้เป็นรูปธรรม มีรูปแบบที่เหมาะสมเป็นไปตามสภาพปัญหา ความต้องการของสถานศึกษาอย่างแท้จริง โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานการพัฒนาเพื่อการพัฒนาคุณภาพและแก้ปัญหาที่พบมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้สรุปการพัฒนาครูเมื่อปี 2550 ว่า ขาดระบบการพัฒนาครูประจำการที่มีประสิทธิภาพ ขาดงบประมาณ รูปแบบฝึกอบรมเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ การอบรมขาดความต่อเนื่อง การอบรมส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของครู เพราะต้องการไปอบรมนอกโรงเรียน ต้องทิ้งห้องเรียนรวมทั้งตัวหลักสูตรฝึกอบรมก็ไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน นวัตกรรมในการพัฒนาครูเกิดขึ้นยังเป็นรูปแบบเดิมๆ และไม่มีกองทุนในการพัฒนาที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

โครงการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงเกิดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อแสวงหารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานคุณภาพ ซึ่งเกิดจากความเชื่อที่ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะต้องเริ่มที่โรงเรียน และบุคลากรที่เป็นจักรกลสำคัญที่สุดคือครูและผู้บริหารที่มีคุณภาพ ย่อมส่งผลต่อผลผลิตที่มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั้งใน

ระดับประเทศจนถึงระดับภูมิภาคและนานาชาติ โดยการดำเนินการวิจัยได้ดำเนินงานในระยะที่ 1 ปี 2554 เสร็จสิ้นแล้ว ทั้ง 9 สถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ผลที่ได้คือ รูปแบบการพัฒนาคูและผู้บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีประสิทธิภาพตามกระบวนการของการวิจัย

ในส่วนของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะกรรมการวิจัยได้ดำเนินการสร้างรูปแบบการพัฒนาคูและผู้บริหารในพื้นที่ 2 จังหวัดคือจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงรายรูปแบบที่ได้มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นรูปแบบประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยสนับสนุน และกระบวนการ อีกส่วนหนึ่งเป็นผลผลิต คือคุณภาพของคู ผู้บริหาร และตัวผู้เรียน

ในระยะที่ 2 ของการวิจัยนี้ เป็นการนำรูปแบบการพัฒนาคูไปสู่การใช้จริงในสถานศึกษาที่เป็นหน่วยทดลอง เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบที่สร้างขึ้นว่าสามารถพัฒนาคุณภาพของคู ผู้บริหาร และผู้เรียนได้จริงหรือไม่ ประเด็นคำถามที่สำคัญในระยะที่ 2 ของการศึกษาวีัยคือ ต้องการรู้การดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาคูที่สร้างขึ้นเป็นอย่างไร ในแต่ละขั้นตอน ผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบส่งผลกระทบต่อผู้บริหาร คู และผู้เรียนอย่างไร เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ นอกจากนั้นยังต้องการข้อสรุปจากการใช้รูปแบบการพัฒนาคูว่า แนวทางหรือการปฏิบัติที่ดีเป็นมาตรฐานนำไปสู่การใช้รูปแบบการพัฒนาคูรูปแบบให้มีทั้งประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด เพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อแสวงหาคำตอบจากคำถามการวิจัยในระยะที่ 2 ดังกล่าว จึงกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้อย่างนี้

1. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาคูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ
 - 1) การมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย โรงเรียน และชุมชน
 - 2) ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน 3 ด้าน คือ บรรยากาศ เจตคติ และการคาดหวังและการจูงใจ
 - 3) กระบวนการพัฒนาคูและผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก 3 ด้าน คือ
 - 1) ด้านคู
 - 2) ด้านผู้บริหาร
 - 3) ด้านนักเรียน
3. เพื่อถอดบทเรียนจากการใช้รูปแบบการพัฒนาคูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ครอบคลุมตามประเด็นดังนี้

- 1) การประเมินการมีส่วนร่วม ปัจจัยเกื้อหนุน และกระบวนการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) การประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก 3 ด้าน คือ ครู ผู้บริหาร และนักเรียน
- 3) การถอดบทเรียนจากการใช้รูปแบบฯ มีเนื้อหาครอบคลุม 1) เรื่องเล่าจากการร่วมกิจกรรมการพัฒนาครูและผู้บริหาร 2) บทเรียนรู้ของครู ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยและผู้เกี่ยวข้องที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบฯ ทั้งด้านความรู้ และเจตคติ 3) จุดแข็งจุดอ่อนของการใช้รูปแบบฯ 4) สิ่งควรดำรงไว้เพื่อการขยายผลและสิ่งที่ควรปรับเปลี่ยนให้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาฯ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ 5) กรณีศึกษาเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีทางการศึกษา (Good Practice)

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครู และผู้บริหารสถานศึกษา แบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
2. รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย
3. ปัจจัยเบื้องต้นด้านการมีส่วนร่วมและความศรัทธาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนา
4. การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการพัฒนา
5. การถอนบทเรียน

วิธีการวิจัย

การวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงรายในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. เสนอโครงการสรรหาโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ
2. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

3. วิธีการสร้างความเข้าใจในแนวทาง
4. กระบวนการวางแผนการดำเนินงาน
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

1. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ

- 1.1 การมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย โรงเรียน และชุมชน
- 1.2 ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน 3 ด้าน คือ บรรยากาศ เจตคติ และการคาดหวังและการจูงใจ
- 1.3 กระบวนการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา

2. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก 3 ด้าน คือ ด้านครู ด้านผู้บริหาร และด้านนักเรียน

3. เพื่อถอดบทเรียนจากใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการศึกษาครั้งนี้ ขอเสนอเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย

ตอนที่ 2 ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก

ตอนที่ 3 ผลการถอดบทเรียนจากการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ

- 1.1 การมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย โรงเรียน และชุมชน

ผลจากการวิจัย พบว่า ระดับการประเมินความคิดเห็นต่อกรมีส่วนร่วมในการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.16 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมา โดยมีขอบเขตของค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.92 – 4.28 เหตุที่การมีส่วนร่วมในการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาในครั้งนี้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะก่อนเริ่มดำเนินโครงการวิจัย ได้มีการวิเคราะห์ปัญหา สำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูและผู้บริหาร และระดมความคิดเห็นร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย โรงเรียน และชุมชนมาตลอด

1.2 ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน 3 ด้าน คือ บรรยากาศ เจตคติ และการคาดหวังและการจูงใจ

ผลจากการวิจัย พบว่า ระดับการประเมินความคิดเห็นต่อปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน ด้านบรรยากาศของการพัฒนาโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.68 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เกือบทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีขอบเขตค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.61 – 4.81 ยกเว้นรายการที่ 7 “มีความเป็นเจ้าของ” มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมา เหตุที่ผลการประเมินด้านบรรยากาศการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะในการจัดการฝึกอบรมโดยตรง (Direct Training) ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นบรรยากาศการฝึกอบรมที่เน้นความรู้สึกของผู้ให้การอบรมซึ่งต้องใกล้ชิดอบอุ่น ยอมรับผู้รับการฝึกอบรมว่าต้องการแลกเปลี่ยนและรับผิดชอบ ตลอดจนเน้นความรู้สึกของผู้รับการอบรมต้องเป็นมิตร ให้อิสระในการแสดงออก และมีการยอมรับซึ่งกันและกัน นอกจากนี้บรรยากาศของการอบรมต้องมีอิสระและเปิดเผย ซึ่งจะส่งผลให้ผลลัพธ์ของการอบรมบรรลุผลสำเร็จและเกิดความร่วมมืออย่างแท้จริง

1.3 กระบวนการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา

ผลจากการวิจัย พบว่า ผลการประเมินความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาในการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานมรโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการฝึกอบรมโดยตรง (Direct Training) ด้านหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.47 ด้านวิทยากรและกระบวนการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.71 และด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.32 จะเห็นได้ว่าผลการประเมินการฝึกอบรมโดยตรง ทั้งด้านหลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรม วิทยากร และกระบวนการฝึกอบรมตลอดจนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรมโดยตรงมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีและดีมาก แสดงให้เห็นว่ากระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาครั้งนี้ ครูและผู้บริหารให้การยอมรับในการกระบวนการที่ใช้ในครั้งนี้ แต่สื่อที่ควรเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินการในการฝึกอบรมโดยตรงได้ผลดียิ่งขึ้น ควรเพิ่มเติมวิทยากรที่เชี่ยวชาญและเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาชีพให้เพิ่มขึ้น เพื่อให้คล่องตัวในการดำเนินงานเพราะโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีจำนวนมาก และแต่ละแห่งอยู่ในพื้นที่ที่ต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทาง ขณะเดียวกันหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมโดยตรงครั้งนี้ ควรเพิ่มความเข้มข้นในลักษณะการฝึกแบบเข้มข้น (Intensive Training) เพื่อให้ครูมีทักษะการจัดการเรียนการสอนที่ฝังติดตัวอย่างยั่งยืนต่อไป

ตอนที่ 2 ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย 3 ด้าน คือ

2.1 ผลด้านครู

จากการประเมินตนเองในการร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพครูและผู้บริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายครั้งนี้ พบว่า ครูและผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชั้นเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูด้วยกัน มีความมั่นใจในการนำไปใช้ เห็นคุณค่าประโยชน์ของสิ่งที่อบรมและมีความพึงพอใจในการเรียนครั้งนี้ทุกโมเดลของการอบรม อันได้แก่ การพัฒนาทักษะคิดระดับสูง (Higher Order Thinking Skills) การสอนภาษาโดยวิธีเน้นความเข้าใจ (Comprehension – Based Approach) การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) กลวิธีอภิปัญญา (Metacognition Strategies) การสอนแบบเสริมพลัง (Power Teaching) ตลอดจนการวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research) ซึ่งในแต่ละโมเดลมีผล การประเมินอยู่ในระดับมากทุกโมเดล

2.2 ผลด้านผู้บริหาร

ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารต่อผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.44 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการพัฒนา ด้านทักษะกระบวนการที่ได้รับจากการพัฒนา และด้านการนำความรู้ความเข้าใจและทักษะกระบวนการที่ได้รับจากการพัฒนาไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.20 , 4.15 และ 4.35 ตามลำดับ ส่วนด้านการนำความรู้ความเข้าใจและทักษะกระบวนการที่ได้รับไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา และส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียนแลพด้านความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมโดยตรง (Direct Training) ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.65 และ 4.56 ตามลำดับ

2.3 ผลด้านนักเรียน

จากการที่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการพัฒนาครั้งนี้ ส่งผลกระทบเกิดขึ้นกับนักเรียน โดยทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูเห็นว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ภายหลังกูและผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาตามโครงการครั้งนี้ ผลการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนจากการตอบคำถามปลายเปิดของครูและผู้บริหารสถานศึกษาเรียงตามลำดับความถี่ของคำตอบจากมากที่สุดลงไปมีดังนี้ นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน กระตือรือร้น สนใจและอยากเรียนมากขึ้น นักเรียนที่พัฒนาการด้านการเรียนดีขึ้น นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเรียนรู้ไปในทางที่ดีขึ้น นักเรียนได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะการคิดขั้นสูง มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น และนักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างชิ้นงานที่มีคุณภาพ

ตอนที่ 3 ผลการถอดบทเรียนจากการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย

การถอดบทเรียนจากการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนเป้าหมาย ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ 5 โรงเรียนและจังหวัดเชียงราย 5 โรงเรียน โดยได้ดำเนินการพัฒนาตามรูปแบบวงล้อฟันเฟือง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อการพัฒนาวิชาชีพโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (CMU Gear Model for School – Based Professional Development) ผลจากการพัฒนาครั้งนี้ ได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจ ทั้ง 1) ผลการประเมินการมีส่วนร่วม (Participation) จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่โรงเรียนและชุมชน 2) ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน (Supportive Factors) ได้แก่ บรรยากาศ (Climate) การพัฒนา เจตคติ (Attitude) ต่อการพัฒนา การคาดหวังและแรงจูงใจ (Expectation & Motivation) ในการพัฒนา และ 3) กระบวนการ และผลลัพธ์ในการดำเนินการที่เกิดขึ้นกับครู ผู้บริหารและนักเรียน จากการดำเนินการและผลลัพธ์เชิงบวกที่เกิดขึ้นดังกล่าว นำมาถอดบทเรียนเพื่อสังเคราะห์จุดแข็งหรือสิ่งที่เป็นการปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และจุดที่ควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อดำเนินการขยายในโอกาสต่อไป ได้ดังนี้

การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีของการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายพบว่า รูปแบบวงล้อฟันเฟืองมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (CMU Gear Model) เพื่อการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง ดังผลที่ได้เสนอไว้ข้างต้น ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบผลสำเร็จ เกิดจากองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วม (Participation) ของผู้มีส่วนร่วมทั้งหมด 2) ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินการ (Supportive Factors) และ 3) กระบวนการและผลลัพธ์ในการดำเนินการ (Process and Output)

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. การนำรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กครั้งนี้ไปใช้พื้นที่อื่นๆ ควรศึกษาและทำความเข้าใจองค์ประกอบของรูปแบบทั้งเรื่องการมีส่วนร่วม ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน และกลไกในการขับเคลื่อนรูปแบบครั้งนี้ให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานประมวลผลสำเร็จอย่างแท้จริง
2. ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการสร้างสรรคบรรยากาศในการฝึกอบรมแบบกัลยามิตร สร้างความตระหนักและการเห็นคุณค่าของการฝึกอบรม และควรมีวิทยากรผู้ให้การอบรมที่เชี่ยวชาญและเป็นที่ยอมรับในการจัดการศึกษา
3. การเตรียมความพร้อมให้ครูและผู้บริหารในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบต่างๆ ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ ระหว่างเพื่อนครูในโรงเรียนและต่างโรงเรียน รวมทั้งกับผู้มีส่วนร่วมหรือมีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้เพื่อเพิ่มการแตกฉานในทักษะวิชาชีพครู
4. ควรเน้นหลักสูตรการฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการของครูและผู้บริหารอย่างแท้จริง เน้นกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน โดยให้ฝึกปฏิบัติโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอย่างเข้มข้น (Intensive) เพื่อให้กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นทักษะติดตัวครูและผู้บริหารอย่างถาวรและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายผลการดำเนินการวิจัยครั้งนี้สู่โรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะอื่นๆ โดยไม่ดึงครูแกนออกโรงเรียนและทิ้งการสอนในชั้นเรียนปกติ

2. ควรทำการวิจัยเพื่อหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูมีคุณลักษณะด้านการคิด (Cognitive Styles) หรือแบบการสอน (Teaching Styles) ที่แตกต่างกัน
3. ควรทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบในการใช้รูปแบบครั้งนี้ในโรงเรียนขนาดเล็กของประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน
4. ควรทำการวิจัยและพัฒนาทักษะในการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของครูและผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานในการพัฒนาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรในที่สุด

www.thaiedresearch.org